

Forfatter: Grundtvig, N. F. S.

Titel: Haandbog i Verdens-Historien. Første Deel

Citation: Grundtvig, N. F. S.: "Haandbog i Verdens-Historien. Første Deel", i Grundtvig, N. F. S.: *Grundtvigs værker*, Faculty of Arts, Aarhus University, s. 69. Onlineudgave fra Grundtvigs Værker: https://tekster.kb.dk/text/gv-1833_518A_1-txt-shoot-idm3578.pdf (tilgået 26. april 2024)

Anvendt udgave: Grundtvigs værker

Ophavsret: Materialet er dedikeret til public domain. Du kan kopiere, ændre, distribuere og fremføre værket, også til kommercielle formål, uden at bede om tilladelse. Husk dog altid at kreditere ophavsmanden.

[Læs CC0-erklæringen](#)

Joseph.

Af Jakobs tolv Sønner er det især *Levi, Juda og Joseph*, der har faaet universal-historisk Navnkundighed, og med Joseph gik det besynderlig til. Han havde allerede i sin Opvext stærke og mærkelige Drømme, som han, til deres store Ærgrelse, fortalte sine Brødre; thi først sagde han til dem: hør engang hvad jeg har drømt: jeg syndes vi var ude i Marken at binde, og da reiste min Neg sig paa Roden, men alle eders Neger neiede for den, og saa fortalte han igien, i sin Faders Nærværelse: jeg drømde at baade Soel og Maane og elleve Stjerner bøiede sig for mig. *Jakob*, som havde Forkiærlighed for Drengen, hans elskede *Rachels* Førstefødte, lagde vel Mærke til det Ord, men skiændte dog paa ham sigende: hvad er det, du drømmer om, skulde kanskee baade Fader og Moder og Brødre komme og kaste sig i Støvet for dig! Herover, saavelsom over en *blommet Kjole*, *Joseph* 70 havde faaet af sin Fader, fattede hans Brødre Nag til ham, og Somme af dem var rasende forbittrede paa ham, fordi han, efter deres Sigende, havde sladret om dem til deres Fader.

Nu traf det sig engang, at *Jakob* sagde til *Joseph*, som var hjemme hos ham i Dalen ved Hebron: gik ned til Sichem hvor dine Brødre vogte Kvæget og see hvordan det gaaer dem, men kom saa igien og siig mig Beskeed! *Joseph* gik da ogsaa og traf sine Brødre ved *Dotham*, oppe ved Lande-Veien, men saasart de fik Syn paa ham langt borte, sagde de til hinanden: see, der har vi *Drømmeren*, kom nu og lad os slaae ham ihjel og smide ham ned i en af Hulerne og skyde Skylden paa de vilde Dyr, saa skal vi see, hvad der bliver af hans Drømme! Nei, sagde *Ruben*, som var ældst, lad os ikke slaae ham ihjel, saa vi *udøse* hans *Blod*, men smid ham blot ned i en af Hulerne i Ørken! Siden, tænkte *Ruben*, kan jeg trække ham op og sende ham hjem.

Saasart nu *Joseph* kom, greb hans Brødre ham an, trak den *blommede* Kjole af ham og smeed ham ned i en Hule, som dog var tør, og satte sig derpaa til at spise, men midt i Maaltidet fik de Syn paa en Ismaelitisk Karavane, som kom fra Gilead med en Ladning *Røgelse* og vilde til *Ægypten*, og da sagde *Juda* til de Andre: hvad nytter det at lægge Dølgemaal paa det, naar vi dog tage vor Broder af Dage, lad os heller sælge ham til disse Kiøbmænd, og huske paa, han er dog vor Broder! Det skede, de trak *Joseph* op og solgte ham til Ismaeliterne for tyve Lodd Sølv, og sendte saa hans Kjole, dyppet i Blod, til deres Fader, med de Ord: det er en Kjole vi har fundet, see, om det ikke er din Søns! *Jakob* kiendte strax Kjolen og tænkte, *Joseph* var revet ihjel af vilde Dyr, og han var utrøstelig derover, jamrede sig og sagde grædende til dem der vilde trøste ham: nei, lad mig kun synke under Sorgen ned til min Søn i de Dødes Rige!

71 Kiøbmændene førde imidlertid *Joseph* med sig til *Ægypten* og solgte ham til *Potiphar*, en stor Mand ved Kong Pharaos Hof, og der blev han snart som en Søn af Huset, fordi *Potiphar* mærkede, at der var kommet Lykke og Velsignelse til Huset med den ebraiske Træl; men da *Joseph* tillige var smuk, fik *Potiphars* Hustru isinde at forføre ham, og da det ikke vilde lykkes, løi hun for sin Mand og sagde at *Joseph* vilde forført hende, hvorover han blev sat i Fængsel. Dog, Gud var ogsaa i Fængselet med den uskyldige *Joseph*, saa han fandt Naade for Slutterens Øine og fik Opsyn med de andre Fanger, og deriblandt med Pharaos Mund-Skiænk og Hof-Bager, som faldt i Unaade hos Kongen og kom i samme Fængsel. Da skedte det en Morgenstund, at *Joseph* fandt dem Begge meget modfaldne, for nogle urolige Drømme de havde haft om Natten, og var tvivlraadige om hvad skulde betyde; men *Joseph* muntrede dem op og bad dem fortælle ham hvad de havde drømt. Ja, sagde Mund-Skiænken, jeg drømde der var en Viin-Stok med tre Ranker som blomstrede for mine Øine og bar modne Druer, og jeg stod med Pharaos Bæger i min Haand og pressede Druerne deri og rakde Kongen Bægeret. Godt, sagde *Joseph*, det betyder, at om tre Dage kommer Pharao dig ihu og indsætter dig i dit Embede igien, men naar det skeer og det gaaer dig vel, da tænk paa mig og indlæg et godt Ord for mig hos Kongen, saa jeg faaer min Frihed; thi jeg er stjaalet bort fra Ebræernes Land og har intet Ondt begaaet. Da Bageren hørde, det gik saa godt, fortalte han ogsaa sin Drøm, om tre Brød-Kurve, han bar paa sit Hoved, og om hvordan Fuglene aad af den Øverste, som var fuld af Bag-Værk for Kongens egen Mund; men han fik kun en daarlig Trøst; thi *Joseph* sagde: det betyder, at om tre Dage lader Pharao dig hænge i en Galge hvor Fuglene hakke dit Kiød. Det gik som han spaaede, men Mund-Skiænken glemde *Joseph*, indtil to Aar efter, da Pharao havde haft en Drøm, som 72 han var meget urolig over, og som Ingen af alle hans kloge og lærde Mænd turde paatage sig at forklare; men da faldt det Mund-Skiænken ind, hvordan det gik ham i Fængselet, og han fortalte Kongen om den unge Ebræer, som saa mesterlig havde forklaret baade hans og Bagerens Drøm. Der blev nu strax skikket Bud efter *Joseph*, han blev raget og pyntet og ført ind til Kongen, og Kongen sagde til ham, jeg har haft en Drøm som Ingen kan forklare mig, men mig er berettet om dig, at saasart du hører en Drøm, kan du forklare den. Uden Gud, sagde *Joseph*, kan Ingen svare Pharao godt! Derpaa sagde Kongen: jeg drømde, jeg stod paa Flod-Bredde og saa syv fede og deilige Kiør stige op af Floden og gaae paa Græs, men efter dem kom der Syv andre Kiør, saa magre og stygge at jeg neppe mindes at have seet Magen i hele *Ægypten*, og saa aad de magre Kiør de Fede, uden at det dog gjorde mindste Forskiel paa deres Udseende. I det Samme vaagnede jeg, men sov ind igien og saa da syv store, kiernefulde Ax siddende paa eet Straa, men efter dem opgroede der syv visne, forsvidte Ax, som slugde de Kiernefulde. Begge Drømme gjør Eet, sagde *Joseph*, og det betyder, at først kommer der syv overordenlig frugtbare Aar i *Ægypten*, men derefter syv Uaar, saa Overflødheden glemmes over Hungers-Nøden, og at Drømmen var dobbelt, betegner, at det er Noget Gud vil gjøre sikkert og snart; men nu maa Kongen see sig om en klog og

forstandig Mand, der kan sørge for en almindelig Indsamling af Korn i de frugtbare Aar, saa der i Kongens Væрге kan være tilstrækkeligt Forraad og Hungers-Nøden derved forebygges. Om dette Raad syndes alle godt og Pharaos sagde til sine Hofmænd: hvor skulde vi finde Mage til Mand med Guddoms-Aande! Og han sagde til *Joseph*: siden Gud har aabenbaret dig alt dette, da er Ingen din Mester i Indsigt og Forstand, derfor skal hele mit Folk nu lyde dit Ord og kun paa Thronen er jeg din Over-Mand, see, jeg 73sætter dig i Dag over hele Ægypten! Og Pharaos tog en Ring af sin Finger og satte paa *Josephs* og kastede en Liin-Kappe om ham og hængde en Guld-Kiæde om hans Hals og lod ham age paa sin næstbedste Stads-Vogn, med en Herold foran sig, som udraabde i Kongens Navn, at herefter, skulde Ingen i hele Ægypten saameget som røre en Finger uden *Josephs* Villie og hans Navn skulde være *Psontomphanek* (Gaade-Giætterten). *Joseph* var dengang tredive Aar og Pharaos giftede ham med *Asnath*, en Daatter af Præsten *Petifri* i *Heliopolis*, som fødte ham to Sønner: *Manasse* og *Ephraim*.

Josephs Spaadom gik nu ogsaa i Opfyldelse, og i de frugtbare Aar opdyngede han en uslukkelig Mængde Korn i Kongens Forraads-Kamre, trindt i alle Stæder, og da saa Uaarene kom og Folket raabde om Brød og Kongen viste dem til *Joseph*, da solgte han dem Korn, først for alle deres rede Penge, dernæst for deres Heste og Æsler, Kiør og Faar, og endelig for deres *Jord* og for dem selv, med Hud og Haar, saa de blev Alle Kongens Vordnede. Paa denne Maade fik Ægypterne baade Føde-Korn og Saae-Korn, men forpligtedes til at yde Femte-Parten af hver Aars Afgrøde til Kongen i Land-Gilde, og Kongen blev den eneste Jord-Drot i hele Riget, paa *Præsterne* nær, som fik Korn for Intet og beholdt deres *Jord*.

Alt dette var imidlertid langt fra at udtømme det uhyre Forraad, Pharaos forsynlige Minister havde vidst at bringe tilveie, og da den store Mis-Vext strakke sig langt videre end til Ægypten, saa strømmede der Penge ind i Landet fra alle Kanter, med Folk som kom og købde Korn, og det gav Anledning til et af de smukkeste Optrin, Man nogentid saae i den store Verden, men som neppe Nogen af *Tilskuerne* drømde om, skulde faae den universal-historiske Vigtighed, der ligger klar for vore Øine. Sønnerne af Hyrde-Fyrsten i Ca74naaan, som havde solgt deres Broder, kom nemlig ogsaa til Ægypten i den dyre Tid, for at købe Korn, og vist, med alle de Andre, til Ministeren, som Manden for det Hele, og han kiendte dem paa Timen, men de naturligviis ikke ham, og da de laae i Støvet for ham, da stod han og tænkte paa sine Barne-Drømme; men han var nu en Hof-Mand, der ikke bar Hjertet paa Læberne, men talde ægyptisk og lod dem sige ved sin *Tolk*, at han ansaae dem for Speidere, der, under Paaskud af Korn-Kiøb, kun kom for at udforske Landets Leilighed. For nu at rense sig, fortalte de Alting, baade Løst og Fast, hvordan de alle Ti var een Mands Sønner og havde været tolv Brødre, hvoraf den Ene var død og den Yngste hjemme hos Faderen i Canaan. Denne yngste Broder var Ministerens eneste Heel-Broder, *Benjamin*, og han lod dem derfor sige, at, skiøndt deres urimelige Fortælling bestyrkede hans Mistanke, skulde dog En af dem faae Lov at reise hjem og hente den Broder, de sagde, var hjemme, og, efterat have ladet dem prøve i tre Dage, hvad det var at *smides* i Fængsel, med Døden for Øine, lod han dem atter komme for sig og sagde: velan! af Gudsfrøgt vil jeg spare jert Liv, naar I gjør som jeg befaler og henter mig eders yngste Broder, saa jeg kan see, I fare med Sandhed, thi saa vil jeg troe, I er skikkelige Folk, men ellers, saasandt som Pharaos lever, skal I døe! Reis nu kun med jert Korn, saa nær som Een, jeg for en Sikkerheds Skyld maa beholde! Nu slog Samvittigheden dem, saa de sagde til hinanden: nu faae vi Løn som forskyldt for hvad vi gjorde ved vor Broder, da vi saae hans Sjæle-Angest og lod som vi ikke hørde hvor bønlig han bad for sig! Ja, svarede *Ruben*, sagde jeg ikke nok: gjør ingen Ulykke paa Drengen, men da vilde I ikke høre mig, og nu kommer hans Blod over os! De tænkte ikke, Ministeren forstod dem, men han forstod dem saa godt, at han maatte gaae tilside og 75tørre sine Øine, før han, efter det, kunde tage den af dem ud der skulde sidde fangen, til de Andre kom igjen.

De Ni kom nu hjem til Canaan med deres Korn-Sække, hvori de, med stor Forfærdelse, fandt alle deres Penge igjen, og den gamle *Jakob* vilde Intet høre om at lade *Benjamin* reise til Ægypten, før Kornet var fortæret og Hungeren for Dørrer, men da gav han endelig efter, betroede *Benjamin* til *Juda* og lod dem fare afsted, med de dobbelte Penge og med Foræringer til den store Herre, efter Landets Leilighed, af Balsam, Honning, Mandler og Deslige. Skal jeg nu være barnløs, sagde *Oldingen*, saa faaer jeg da være det, men min Gud skiænke eder dog Naade for Mandens Øine, saa jeg faaer baade *Benjamin* og eders *anden* Broder igjen! Dermed reiste de og kom til Ægypten, og da de meldte dem hos Ministeren, befalede han sin Huus-Hovmester at bringe dem hjem til ham og gjøre An stalt til et Giæste-Bud for dem, men da de blev ført til Ministerens Huus, tænkte de, det var for Pengenes Skyld, der havde forvildet sig i deres Sække og kom derfor strax frem med dem til Huus-Hovmesteren, giørende mange Undskyldninger for den ubehagelige Feiltagelse. Han beroligede dem imidlertid med den Forsikkring, at han havde faaet Pengene, saa hvad de havde fundet i deres Sække, maatte de takke Gud for, hvorpaa han førde deres fangne Broder ind til dem, gav dem Vand til deres Fødder og Foder til deres Æsler og fortalte dem, de skulde spise til Middag hos Ministeren. Da nu Ministeren kom, havde de Foræringerne paa rede Haand, som de overrakde, og kastede sig i Støvet for ham, hvorpaa han spurgde: hvordan de levede, og om deres gamle Fader var frisk, og da de svarede ja, sagde han: Gud velsigne den Mand! hvorved de atter bøiede sig dybt for ham. Dernæst faldt Ministerens Øine paa *Benjamin*, som han havde Moder sammen med, og han maatte da sige: det er altsaa eders yngste Broder, som I lovede at bringe mig, men han 76fik neppe Tid at lægge til: Gud være dig naadig, min Søn! før Hjertet løb af med ham og han maatte ind i Kammeret at give sine Taarer Luft. Da han imidlertid havde vasket dem af, kom han ind og lod rette an ved tre Borde: et for ham selv, et for hans Brødre, og et for hans Ægyptiske Giæster, som det var modbydeligt at sidde tilbords med Ebræer, men hvad

Brødrene forbausedes over, var at de blev bænkedede efter Alderen, saa den Ældste kom ganske rigtig til at sidde øverst og den Yngste nederst, og at der blev lagt fem Gange saameget for Benjamin, som for Nogen af de Andre.

Denne Udmærkelse af Benjamin, Sølv-Bægeret der blev lagt i hans Sæk, Indhentningen af Brødrene som uforskammede Tyve og Ministerens Erklæring, at alle de Andre maatte frit reise hjem, men Tyven skulde være hans Træl, alt dette røber vist nok den fine Hof-Mand, der forstod at prøve Gemytter, men han blev dog aabenbar selv overrasket, da nu *Juda*, den Samme, der forstum sagde til sine Brødre om Joseph: lad os sælge ham til Kiøbmændene, nu traadte frem og sagde: jeg er vor Fader ansvarlig for Drengen og kom vi hjem uden ham, da døde den Gamle og vi førde hans graa Haar med Sorg i Graven, derfor lad mig være din Slave og lad ham reise hjem med sine Brødre! Knap kunde Ministeren faae Ordet frem, hvormed han drev alle Ægypterne ud, thi Graaden kvalde hans Stemme, saa det rygtedes til Hoffet, og Alt hvad han kunde hulke ud til Brødrene, var: jeg er Joseph, lever Fader virkelig endnu! Resten følger paa en Maade af sig selv, som *Josephs* Arme om *Benjamins* Hals, men dog er det mærkeligt nok, at han maatte kysse alle sine Brødre og blande Taarer med dem, før de kunde komme til Orde! En saa sjelden Begivenhed i den store Verden blev naturligviis bekiendt ved Hoffet, før den endnu ret var skedt, og alle fandt det overordenlig smukt, og Kongen syndes, der fattedes nu kun, at *Josephs* Brødre skulde reise hjem, tage 77Vogne med sig til Koner og Børn og til deres gamle Fader og komme ned og boe i Ægypten, saa hele den sjeldne Familie blev samlet. Det Samme var *Josephs* Betænkning og blev strax sat iværk, og skiøndt den gamle *Jakob* ei kunde skiønne rettere, end at det var et Æventyr, hans Sønner kom hjem med, da de fortalte ham at den store Herre i Ægypten var ingen Anden end deres Broder *Joseph*, saa nødtes han dog til at troe sine egne Øine, da han saae de Kongelige Vogne, og da steg Blodet ham endnu engang i Kinderne og han sagde: det var meer end jeg havde troet, lever *Joseph* virkelig endnu, ham maa jeg fare ned og see, før jeg dør!

Oldingen ilede imidlertid dog ei saa stærkt, at han jo gav sig Tid at bede ved *Beersaba* og at offere til sin Fader Isaks Gud, og der havde han et Natte-Syn, hvori Gud kom til ham og sagde: Jakob! Jakob! Jeg er dine Fædres Gud, far ned uden Frygt til Ægypten, hvor du skal voxte til et stort Folk, thi Jeg følger med og lader dig atter opfare og dine Øine skal *Joseph* lukke!

Saasnart *Joseph* hørde at hans Fader nærmede sig, lod han spænde for sin *Vogn* og mødte ham i *Gosen*, hvor Oldingen hviskede i hans Favn: nu vil jeg døe, naar det skal være, siden jeg har seet dig lyslevende igjen! Derpaa blev *Jakob* og fem af hans Sønner forestillede for Kongen, som (efter gammel Skik til Hove) blot spurgde Oldingen: hvor gammel han var, og Sønnerne om deres Nærings-Vei, og da de, efter *Josephs* Indskydelse, sagde de var *Faare-Hyrder* og bad om Lov til at boe i *Gosen-Land*, da fik de intet Svar af Kongen, men han vendte sig til Ministeren, og sagde at han kunde lade sin Fader og sine Brødre boe i *Gosen* eller hvor han vilde, og lagde Kongen til, er der duelige Mænd iblandt dem, da lad dem føre Opsyn over mine Hyrder!

Jakob levede endnu sytten Aar, i *Gosen* i *Ramses*, i *Nærheden* ad *Joseph* i sin Families Skiød, og udkaa78rede høitidelig *Josephs* Sønner, *Ephraim* og *Manasse*, til at gaae i lige Arv, som Stamme-Fyrster, med hans egne Sønner, naar Gud gav dem det forjættede Land, og han tog en Eed af *Joseph*, at han ei vilde begrave ham i Ægypten, men hos hans Fædre, *Abraham* og *Isak*, i Hulen *Makpela*. Paa sit Yderste sammenkaldte han alle sine Sønner og spaaede dem deres Skæbne, i et Billed-Sprog, der er os saare dunkelt, men da vi veed, hvad der i *Tidens Fylde* udsprang af *Juda Stamme*, er det os dog klart nok at den Gamle havde Syner, da han sagde: dig, *Juda*! skal dine Brødre lovsynge, og for din Haand skal Fienden vende Rygg, for dig skal din Faders Sønner knæle! *Juda*, Løve-Unge! din Opkomst er som Løve-Spring, naar du segner, du slumrer som en Løve og som en Løve-Unge, Man vover ved at vække! Høvdingen af *Juda* og Lederen af hans Lænder skal ikke tabe sig, før det kommer for Dagen hvad ham er tilkeiset, og han er *Folkenes Haab*! Han binder sin Fole ved Viin-Stokken, sin Asenindes Føl ved Ranken, han tvætter sin Kappe i Viin, sin Brynje i Viindrue-Blod! Hans Øine ere klarere end Vinen og hvidere end Melk er hans Tænder!

Jakob var hundrede og syv og fyrretive Aar, da han døde, og efterat han var *balsameret i fyrretive* og begrædt i halvfjerdsindstve Dage, da drog *Joseph* med Kongens Forlov op til *Canaan*, med et stort Følge af *Vogne* og *Ryttere* og af de fornemste Ægypter, og jordede sin Fader i Hulen *Makpela*.

Joseph selv blev hundrede og ti Aar gammel, og før han døde, tog han de Efterlevende i Eed, at naar Gud udførde dem fra Ægypten, til det Land, Han havde lovet deres Fædre, da skulde de tage *hans Been* med sig, og *Joseph* blev *balsameret* og skrinlagt i Ægypten.

Dette er Summen af den berømte *Josephs*-Historie, der gennem Aar-Tusinder har bevæget Børn og Oldinger, og da 79det er den, som i Verdens-Historien fører os ud af Hyrde-Telten ind i de store Stæder, maa den til Verdens Ende give lærde Mænd Nok at tænke paa, men, for ei derover at glemme hvad der ligger os nærmest, maae vi allerførst lægge Mærke til, at der endnu findes Spor af *Joseph* i Ægypten. Ikke langt fra *Kairo*, men vestenfor *Nilen*, bag Bjergene ligger nemlig et Landskab, som de Gamle skal have kaldt *Krokodil-Eggen*, men som siden kaldtes *Arsinoe* og hedder nu *Faim* og er et af de frugtbareste Lande i Verden, hvortil, efter Indbyggernes Sigende, *Joseph*, *Jakobs* Søn, skal have forvandlet det fra en stor Indsø, ved Dæmninger, Sluser og Kanaler. Riis og Hvede-Marker afvexle her ei blot med Enge, Palme-Lunde og Oliven-Skove, Tobaks

og Sukker-Plantninger, men her er tillige Ægyptens bedste Abild-Gaard, hardtad eneste *Viin-Gaard* og den store *Rosen-Gaard* som giennem Rosen-Vandet udbreder sin Duft over hele Øster-Leden, og det er Altsammen et Værk af den lange *Josephs-Canal* (Bahr Juseph), som leder Nilen did giennem en Bjerg-Kløft ved Landsbyerne *Hauarah* og *Lahun*, skiller det lille Paradis fra Sand-Ørken mod Vesten og samler konstig en Vand-Masse paa den eneste Høide, ved Staden *Medina*, hvorfra det i ni smaa Kanaler vander og befrugter hele Landet. Dette er saa meget mere mærkeligt, som det aabenbar er i denne Egn *Gosen-Land* eller Ramses maa søges, thi det findes da upaatvivlelig her, hvor den afsides Beliggenhed og egne Frugtbarhed træffer sammen med den vigtige Omstændighed, at dette Landskab, naar det var en Erobring af *Joseph* fra Vandet, baade trængde til at befolkes og indrømmedes med al Billighed hans Slægt.

Dette er os her det Nærmeste, men dog er hele Ægypten os et mærkværdigt Land, deels for de mangfoldige Old-Sagers Skyld, der endnu findes, og især fordi der alt i *Josephs* Dage var hvad vi kalde en *ordenlig* indrettet *Stat*, der 80i visse Maader blev Mønsteret for det Borgerlige Selskab baade hos *Græker* og *Ebræer*, som selv bekiende, at Ægypterne har været deres Lærere, thi da *Græker* og *Ebræer* igjen blev hele Verdens Lærere, taber unægtelig baade Statens og Skolens Historie sig oprindeligt i det Ægyptiske Mærke, som det er *Oplysningens* Pligt saavidt mueligt at adsprede.

Under alle Omstændigheder kræver da Landets naturlige Beskaffenhed og Old-Tidens Levninger vor spændte Opmærksomhed, som ogsaa i vore Dage, ved det Franske Tog til Ægypten, er blevet dem til Deel, og Man skimter allerede Lys paa mange Punkter, som aabenbar vil udbrede og klare sig, i samme Forhold, som Man, ved Siden ad Stenene med deres Runer, vil studere *Mose-Bøgerne* og det levende Mindes-Mærke, Ægypterne have efterladt sig i *Kopterne*, som er deres Afkom. Vel udgør Disse nu kun henvend et par hundredetusinde Sjæle, og har, skiøndt de blev ved Hjem-Stavnen, til Hverdags-Brug aflagt deres Moders-Maal, men de har det dog endnu til Kirke-Sprog, saa de kan baade læse, forstaae og *udtale* det, og de har giennem tolvhundrede Aar, midt imellem Barbarer, saa vel bevaret deres Egenheder og saa klart beviist deres Overlegenhed i Dannelse, at i dem maa Man med Held kunne studere de gamle Ægypter og ved deres Hjælp hitte Rede i Old-Sagerne.

Saa ligger da Ægypten endnu som i gamle Dage paa Grænd serne af det hede og det milde Jord-Strøg, strækkende sig fra *Krebsens* Vende-Kreds, hundrede Mile langt, op til Middel-Havet, med *Nilen*, der ikke blot giennemstrømmer Landet, men er alle Dage baade Middel-Punkten og Axelen, hvormod Alting samler og dreier sig. Man siger nemlig med Rette, at Riget og Landet er ligesaavel opsteget af Floden som Pharaos Malke-Kiør og Axe-Krands; thi fra *Souan* (Syene) til *Bakarah* (Kerkasore) nordenfor *Kairo*, hvor Floden deler sig, er Ægypten kun en Dal mellem Sandsteens og Kalk-Steens Bjerge, kun beboelig og frugtbar, saavidt som den aarlige Oversvømmelse, mellem *Sommer-Soelhverv* og *Efteraars-Jævndøgn*, naaer, og Nedre-Ægypten eller *Delta* er ikke Andet end Sand og Nil-Dynd, der har leiret sig paa Skiærene i Hav-Bugten.

Bjergene paa begge Sider af Vandfaldet ved *Souan*, hvor Floden synes at udøse sin Harme, for siden at være et Mønster paa Mildhed, maae allerede særdeles tildrage sig vor Opmærksomhed, da de er af et eget Slags deilig, mest *rosenrød Granit*, som Man ellers ikke finder, udgør selv her kun som en stor Ære-Port for Elve-Kongen og har givet *Souan* (Aabningen) sit Navn. Sydenfor Vandfaldet er, blandt de mange Øer, den rivende Bjerg-Strøm skaber af Klippe-Blokke, kun *Pilak* (Philæ) mærkværdig, hvor Ægypterne sagde, deres Skyts-Aand (Osiris) laae begravet, og hvor der findes store Levninger af gamle Templer, som endda synes sammensatte af Vrag fra ældre Jette-Bygninger, da mange Runer staae paa Hovedet og Sommer-Soelhverv sættes i *Løvens* Tegn, hvad Stjerne-Kigerne paastaae, kun passede for over 4000 Aar siden. Lige ved *Souan* ligger derimod en anden Øe, den Nordligste af dem alle, som under Navnet *Elephantine* er berømt fra Heden-Old, og bærer i sine deilige Haver og Lunde de første Mærker paa Flodens Gunst for Ægypten. Ogsaa her er naturligviis Tempel-Ruiner bedækkede med Hieroglypher, og saadanne ældgamle Runer finder Man i Mængde selv paa Granit-Fjeldene til begge Sider; men de mest kolossalske Ruiner i *Øvre-Ægypten* eller *Maris* (Sønderlandet) findes dog ved *Edfu*, *Sna* (Esne) og frem for Alt, hvor den gamle Jette-Stad *Thebe* har ligget, paa begge Sider af Floden, ved *Luxor* og *Karnak*, *Abu* og *Gurna*. Her seer det nemlig ud, som en heel 82lille Verden, skabt af Halv-Guder, var lagt i Grus, og skiøndt de gamle Græker skrev med Beundring om *Thebe*, som de kaldte *Diospolis* men Ebræerne *No-Ammon*, saa er det dog Intet mod Franskmændenes Henrykkelse over de blotte Ruiner, som ordenlig synes at have gjort dem andægtige. Hvad de nu især løfte til Skyerne, er først *Paladserne* ved *Medinat-Abu*, med Kolosserne *Tama* og *Kama*, der rage frem over mange Lignende, og dernæst østenfor Floden de tilsvarende Paladser ved *Luxor* og *Karnak* og endelig paa sidste Sted den lange Allee af Sphinx-Kolosser i Hundrede-Tal. Deels er det nemlig noget Eget ved disse Paladser, at der findes hele lange Historier udhuggede paa Murene, baade ude og inde, saa Slag til Lands og Vands, Bestormelse af Fæstninger, Indtog og festlige Optog, er paa det Livagtigste afbildede, og deels maa Man svimle ved blot at tænke paa, hvad Tid og Kraft der hørde til, for paa een Plet at samle og bearbejde alle disse uhyre Granit-Blokke, der samtlig er hentede en tredive Miil borte fra Steen-Bruddene ved *Souan*. Hertil komme endnu de uhyre Grav-Kieldere i Kalksteens-Bjergene mod Vesten, hvor *Mumierne*, snart i Kister og snart kun med en beskrevet Papyrus-Rolle under Knæet, er utallige, og hvor Man ikke blot maa studse over den Tid og Flid, det har kostet at udhule disse hvælvede Jette-Stuer, men ligesaameget over al den Konst, baade Malere og Billedhuggere har ødslet med, hvor der skinner hverken Soel eller Maane; thi her seer Man hele de gamle Ægypters daglige Liv, paa Marken og i Husene, snart udhugget og snart afmalet med de mest levende Farver. Ved en Ende har Man opdaget *tretten* Kieldere, som Man ikke tvivler om jo høre til de

berømte Kongelige Begravelser, og i en af dem, der ei havde været aabnet for nyelig, fandt Man til Bekræftelse en stor og prægtig med Billed-Værk bedækket Lig-Kiste (Sarkophag) af *Alabaster*, 83som nu staaer til Skue i det saakaldte Brittiske Museum i London!

Øvre-Ægyptens Mindes-Mærker slutte for Resten med Ruinerne ved *Tenthori* (Denderah), hvor Man især beundrer en Bue-Gang, hvor *Dyre-Kredsen*, og en Sal, hvor alle de øvrige Stjerne-Billeder paa det Nøieste findes afskildrede.

I Mellem-Ægypten, som begynder ved *Abydos*, findes ingen Ruiner, undtagen *Pyramiderne* ved *Dashur*, *Sakkara* og *Gize* og *Labyrinthen i Fayum*, og da det dog var her (Man siger, ved *Sakkara*) det store og berømte *Memphis* laae, formoder Man, at det Meste her, ikke som i Øvre-Ægypten har været byggt af Granit og Sand-Steen, men, ligesom de fleste Pyramider, af Kalk-Steen, og at Araberne har brugt Ruinerne, for en Nemheds Skyld, at brænde Kalk af til deres Bygninger.

Man tæller nogle og fyrretive Pyramider, af forskiellig Størrelse, men de største og berømteste er de Tre ved *Gize*, i Nær heden af Kairo, hvor Bjerg-Kiæderne vende sig, og saavidt Man har kunnet maale, for Sandet hvori de staae nedsjunkne, er den Allerstørste omtrent 300 Alen høi og Fod-Stykket af samme Længde. Fra disse Pyramider har Man opdaget en underjordisk Gang til den der ligger kuldkastet og ilde tilredt i Bjerg-Kløften ved *Lahoun*, som fører ind til *Fayum*, og saavel denne Pyramide, som den der staaer inde ved *Labyrinthen*, har det Særegne, at de mest bestaaer af *Tegl-Steen*, der under Strygningen er givet mere Sammenhold ved at blande Leret med smaahakket *Straa*!

Ved *Bakara* (Kerkasore) udstrækker Nilen endnu som fordem sine Arme og omslynger Nedre-Ægypten, men beholder nu kun de samme To, der fordem blev til Syv, til den falder i Havet ved *Rosette* og *Damiette*. Den vestligste 84Arm hedder i gamle Dage den *Kanopiske*, hvor nu Søen *Edko* er, og derpaa fulgde den *Bolbitiniske*, som er *Rosette-Armen*, paa hvis høire Bredd Man seer Ruinerne af Deltas berømte Hoved-Stad *Sais*, men den østligste Arm hedder den *Pelusinske*, der, tilligemed den *Tanitiske* og *Mendesiske*, har tabt sig i *Menzale-Søen*, saa *Damiette-Armen* er den, de Gamle kaldte den *Bukoliske*, og Søen *Burlis* har slugt den *Sebennytske*.

Saavel af de *Saitiske* Ruiner mod Vesten som af dem ved *Matharia*, mod Østen, hvor det gamle *On* (Heliopolis) har staaet, seer Man, at der i Nedre-Ægypten, trods den lange Afstand fra *Souan*, er byggt mest med Granit, men dog er Levningerne forholdsviis ubetydelige, tildeels fordi de Romerske Keisere lod bringe hvad de kunde til *Rom* og *Constantinopel*, men dog især fordi det ikke var saadanne Jette-Værker som de Thebaiske til at trodse Tid og Barbarer!

Hvad nu Ægyptens utallige Ruiner kan røbe, naar Man lærer ret at stave og at lægge sammen hvad Man hidtil kun giættede paa, det lader sig vist nok ikke forudsee, men vel tør man forudsige, at en Skrift af saa dunkel og tvetydig Natur aldrig kan lære os Saameget om Tilstanden i det gamle Ægypten, som *Josephs* Historie, der, ved klart og nøiagtig at fortælle en eneste Begivenhed, viser os hvordan det for *tre Aar-Tusinder* siden virkelig saae ud i Ægypten. Der var nemlig dengang, see vi, allerede en Række af *faste Stæder*, hvor Korn-Magasinerne anlagdes, *Præsterne* udgjorde en egen Stand, som eiede Jorde-Gods og levede i den dyre Tid paa Kongelig Bekostning, alle Bønderne, undtagen Præsternes Avls-Karle, var, indtil den store Misvæxt, *Selv-Eiere*, men blev ved den Leilighed Arve-Fæstere paa Kongens Gods, Læge-Konsten og Balsameringen var noget Dagligdags, et Slags Lærdom og Vidskab blev dyrket med Flid, Hyr85de-Livet var Ægypterne modbydeligt, og Forfinelsen i Sæder og Levemaade var steget til saa mærkelig en Grad, at naar vi ikke vidste bedre, maatte vi tænke, Talen var om vore Dage. Naar Man derfor ikke har forundret sig langt mere over *Josephs* Historie end over Steen-Hugningen, Farve-Blanding og Bygnings-Konsten, der spores i de kolossalske Ruiner, da kommer det aabenbar kun deraf, at Man enten, ligesom de gamle Ægypter, havde mere Sands for Døden end for Livet, eller oversaae flygtig hvad nu er hverdags, men har dog behøvet saa lang en Tid og saa underlige Sammen-Stød for at udvikle sig hos os, at vi maae hellig forbauses ved at see det alt i Slægtens unge Dage, i en Afkrog mellem Afrikas Bjerger.

Vi burde imidlertid, med den Kundskab, Genesis skiænker os, og med den Forstand paa Menneske-Livet, Aartusinders Erfaring bør give, ei studse længe over det Ægyptiske Vidunder, thi dyrkede allerede *Kain* Jorden og grundede en *Stad*, og opfandt hans Afkom alt i Slægtens første Børne-Aar baade Smedning og Strænge-Leg, da behøvede det aabenbar efter Synd-Floden kun at huge en Stamme bedre at *staae stille*, end at gjøre den Fremgang, der nu var muelig, for i et Land som Ægypten at indrette et Borgerligt Selskab og føre en Leve-Maade, som dem vi spore i *Josephs* Historie. Kun *Villien* til at vælge en dyrisk Stil-Stand paa det tilsyneladende høie Stade, *Kainiterne* havde besteget, istedenfor at udvikle Menneske-Naturen i hele sin underfulde Dybde, kun den er i Grunden at forbauses over, men da vi ikke blot finde den hos mangan Enkelt-Mand til alle Tider, men i det Store hos *Chineserne*, den ny Tids Ægypter, fristes vi i det Mindste ikke til derunder at tænke os noget Guddommeligt, eller at give andet end Ægypterne selv Skylden for, at naar Man undtager hvad *Ebræer* og *Græker* ligesom stjal sig til at lære af dem, er Udbyttet af deres tusindaarige Folke-Liv kun Steen-Blokke i Grus-Dynger og Mumier i Jette-Stuer, 86hvis Runer beskrive ingen Ting saa tydelig som deres Idræts Forfængelighed!